

Meertaligheid in de klas.
Veelgestelde vragen beantwoord

Steven Delarue

Steven Delarue

Meertaligheid in de klas.
Veelgestelde vragen
beantwoord

Uitgeverij Academia Press
Coupure Rechts 88
9000 Gent België
www.academiapress.be

Academia Press maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij, de boeken- en
multimediadivisie van Uitgeverij Lannoo nv.

ISBN 978 90 209 6210 9
D/2025/45/487
NUR 623

Steven Delarue
Meertaligheid in de klas
Gent, Academia Press, 248 p.

Vormgeving cover: Leen Depooter
Vormgeving binnenwerk: Leen Depooter
Zetwerk binnenwerk: Banananas
Foto auteur: Murat Avci

© Steven Delarue en Uitgeverij Lannoo nv Tielt, 2025.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke
andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inleiding	9
1. Waarom is dit boek over meertaligheid er (nu)?	9
2. Hoe lees en gebruik je dit boek?	13
Deel 1: Over meertaligheid als realiteit, troef, kracht en uitdaging	17
3. Meertaligheid, wat betekent dat eigenlijk precies?	17
4. Waarom kun je maar beter oppassen met woorden als ‘anderstalig’, ‘taalzwak’ en ‘taalachterstand’?	22
5. Waarom wordt de ene thuistaal vaak als waardevoller gezien dan de andere?	27
6. Wat zijn de voordelen van meertalig zijn en opgroeien?	33
7. Heeft meertalig zijn en opgroeien ook nadelen?	41
8. Wat zegt de wetenschap over meertaligheid op school en in de klas?	45
9. Waarom roept meertaligheid bij ons zoveel discussie en emotie op?	54
Deel 2: Over taalontwikkeling bij kinderen die meertalig opgroeien	59
10. Hoe verloopt de taalverwerving en -ontwikkeling bij meertalige kinderen?	59
11. Welke factoren bepalen hoe de taalverwerving en -ontwikkeling van meertalige kinderen verloopt?	66
12. Wat kun je doen als je je zorgen maakt om de taalontwikkeling van een meertalige leerling in je klas?	69
13. Hoe maak je het verschil tussen een taalontwikkelingsstoornis en ‘normale’ taalontwikkeling?	75
Deel 3: Over hoe je bij jou in de klas met meertaligheid aan de slag kunt	83
14. Wat moet je als leerkracht weten of kunnen om met meertaligheid aan de slag te kunnen in je klas?	83
15. Kun je ook al met meertaligheid aan de slag bij jonge kinderen?	88
16. Hoe kan je als school omgaan met de thuistalen van je leerlingen?	92
17. Hoe krijg je inzicht in de verschillende talen die je leerlingen spreken?	99
18. Hoe maak je meertaligheid zichtbaar op school en in de klas?	106
19. Wat is CLIL?	111
20. Wat is functioneel meertalig leren?	114
21. Hoe weet je hoe goed leerlingen hun thuistaal beheersen?	119

22. Hoe ondersteunt aandacht voor meertaligheid het leren van het Nederlands?	123
23. Waarom is het zo belangrijk dat er ook boeken en verhalen in de thuistalen van je leerlingen aanwezig zijn in je klas en op school?	127
24. Waar kun je boeken en verhalen in verschillende talen vinden?	132
25. Hoe kun je ook met dialecten aan de slag in je klas?	139
26. Hoe kun je technologie en AI gericht inzetten om meertalige leerlingen te ondersteunen in je klas?	143
27. Hoe past meertaligheid in een sterke taaldidactiek op alle onderwijsniveaus?	149
28. Waarom is inzetten op meertaligheid ook iets voor de leraar wiskunde, mechanica of economie?	158
29. Evalueren in een meertalige context: hoe doe je dat?	163
30. Wat mag er eigenlijk in het Vlaamse onderwijs als het gaat om andere talen dan het Nederlands?	169
Deel 4: Over hoe je meertaligheid een plek geeft in je taalbeleid op school	175
31. Waarom is een taalbeleid op school zo belangrijk, en wat maakt het effectief?	175
32. Waar moet je rekening mee houden als je start met een taalbeleid?	179
33. Hoe geef je meertaligheid een plek in je taalbeleid?	183
34. Hoe ga je om met weerstand in je schoolteam?	189
35. Hoe praat je met leerlingen over (hun) meertaligheid, en waarom is dat belangrijk?	193
36. Hoe bouw je een sterk partnerschap op met meertalige ouders?	197
37. Welke adviezen geef je aan ouders over meertalige opvoeding?	201
38. Waar vind je meer informatie, materialen en ondersteuning over meertaligheid in het onderwijs?	207
39. Welke partners kunnen je helpen?	212
Tot slot	217
40. En nu, hoe ga ik hiermee aan de slag?	217
Dankwoord	219
Eindnoten	221
Referenties	237

Inleiding

1. Waarom is dit boek over meertaligheid er (nu)?

De afgelopen jaren ging ik talloze keren met leraren en schoolteams in gesprek over meertaligheid in het onderwijs. Wat dat dan precies is, hoe onze Vlaamse klassen door de jaren heen zijn veranderd (en tegelijk ook niet), en hoe je met al die talen als leerkracht ook actief aan de slag kunt om je lesdoelen te bereiken. Voor elke workshop, sessie of lezing die ik gaf, probeerde ik telkens een nét iets andere titel te verzinnen – inspelend op het voorgesprek dat ik ter voorbereiding had gehad, of gerelateerd aan iets dat ik net had gelezen en dat bij mij was blijven hangen. Zo is er een rijtje van vier substantieven ontstaan dat door de jaren heen steeds vaker mijn vormen over meertaligheid flankeerde, en dat je ook kunt zien als een rode draad door dit boek heen.

Het eerste woord is **realiteit**. Als je als leerkracht, directeur, begeleider of zorgcoördinator dit boek in handen hebt genomen, is dat waarschijnlijk ook een van de redenen geweest: er zijn nu eenmaal in onze klaslokalen steeds meer leerlingen van wie de thuistaal niet (alleen) het Nederlands is. Als je de cijfers op een grafiek zet, valt op dat die lijn jaar na jaar omhooggaat – over heel Vlaanderen bekeken vrij lineair, maar in de grote steden bijna exponentieel. In de scholen in Gent, waar ik werk, komt er ruwweg jaarlijks een procentje bij: terwijl in 2010 ongeveer een kwart van de leerlingen thuis andere talen sprak dan of naast het Nederlands, is dat anno 2025 ruim een derde geworden. Je vindt die meertalige leerlingen bovendien in steeds meer scholen, al blijft de variatie tussen scholen enorm: terwijl er scholen zijn die amper leerlingen met een andere thuistaal tellen, zijn er evengoed scholen waar de populatie al jarenlang letterlijk uit 99 procent meertalige leerlingen bestaat. Maar de realiteit van onze meertalige samenleving is dus onvermijdelijk ook de realiteit van onze scholen geworden.

Een tweede kernwoord is **kracht**. Het is immers van belang om vanuit een positief en bekrachtigend perspectief naar die toenemende meertaligheid in onze klassen te kijken, als een sterkte die we moeten voeden, in plaats van een tekort dat geredieerd moet worden. Het leerproces van meertalige leerlingen wordt er alleen maar sterker van als ze hun volledige talige repertoire mogen inzetten, op een goed door-dachte en didactisch onderbouwde manier. Bovendien zijn thuistalen belangrijke

pijlers van onze identiteit – dat weet ik als West-Vlaming trouwens maar al te goed – en kun je dus maar moeilijk verwachten dat kinderen en jongeren zich goed voelen op school en tot leren komen als ze daarbij hun identiteit, de kern van wie ze zijn en de kiem van wie ze kunnen en willen worden, thuis moeten laten.

Troef, dat is het derde kernwoord. Nu denk je misschien: dat sluit toch wel erg dicht aan op *kracht*? Het zijn inderdaad allebei positieve begrippen, maar ik maak toch een bewust onderscheid: waar *kracht* voor mij wijst op het interne proces, het identiteitsaspect van taal, gaat *troef* voor mij over het externe – hoe anderen naar je meertalige identiteit kijken en ermee omgaan. Het belang van jouw blik als leraar valt daarbij amper te onderschatten: het is aan ons als onderwijsprofessionals om aan meertalige leerlingen, in een context van politieke debatten en ideologische gevoelheden, duidelijk te blijven maken dat meertalig zijn met zoveel voordelen en kansen gepaard gaat. Er zijn studies te over die ons laten zien hoe meertalige mensen hun aandacht beter kunnen reguleren, zich beter kunnen concentreren, een beter functionerend werkgeheugen hebben, beter getraind zijn om irrelevante informatie te negeren of te onderdrukken, minder risico lopen op symptomen van alzheimer of dementie, en ga zo maar door. En dat geldt voor alle duidelijkheid voor álle talen – het onderscheid dat vaak gemaakt wordt tussen pakweg Frans, Duits en Engels enerzijds en talen als Turks, Bulgaars of Tigrinya anderzijds, slaat taalkundig nergens op. Alle talen zijn evenwaardig én evenveel waard.

Een vierde woord, tot slot, is **uitdaging**. Na de goednieuwsshow van de vorige alinea's denk je immers misschien: allemaal goed en wel, maar het is er de afgelopen jaren niet meteen eenvoudiger op geworden in mijn klas. Grotere groepen, meer individuele ondersteuningsnaden, nieuwkomers in de klas, een toenemend lerarentekort, en van de ene PISA-daling in de andere PIRLS-crisis: ons onderwijs gaat momenteel door bijzonder zwaar weer. Dan lijkt een pleidooi voor meer ruimte voor meertaligheid misschien wel het laatste wat je er nog bij wil nemen, zeker in een politiek-maatschappelijk klimaat dat je vooral voortdurend 'Nederlands!' als mantra blijft toeschreeuwen, in de hoop dat dat alle problemen gaat oplossen. Maar net zoals gras niet sneller groeit door eraan te trekken, zal louter inzetten op een 'alleen Nederlands'-beleid de taalvaardigheid in het Nederlands van meertalige leerlingen niet zomaar (kunnen) versterken. Ze zitten echter wel in je klas, die meertalige leerlingen, en uiteraard wil je er alles aan doen om die taalvaardigheid te verbeteren. En da's vaak lastig en uitdagend.

Om je daarbij te helpen, wil dit boek een alternatieve route bieden. De bestemming blijft onveranderd: allemaal willen we immers dat onze leerlingen competent worden in het Nederlands. Alleen reist dit boek niet via de vaak gepropageerde

‘alleen Nederlands’-weg, maar toon ik op basis van beproefde *evidence-informed* recepten uit de onderwijspraktijk dat het actief en positief benutten van thuistalen en meertaligheid in de klas je betere kansen biedt om ook daadwerkelijk tot die betere taalcompetentie in het Nederlands te komen. Dat dit boek net nu verschijnt, is daarbij geen toeval: het debat over ons onderwijs woedt heviger dan ooit. Deels is dat terecht, omdat de uitkomsten van internationale studies als PISA en PIRLS ons daadwerkelijk laten zien dat er aan ons onderwijs gesleuteld moet worden, maar als neveneffect van die crisissfeer – die trouwens niet meteen bevorderlijk is voor de uitstraling van het lerarenberoep – lijkt ook een diepe polarisatie te zijn ontstaan in ons debat. Tussen zwart en wit vind je steeds minder grijs, terwijl goed onderwijs vaak juist gaat over elkaar in het midden vinden: als leraar blijf je elke dag opnieuw zoeken hoe je leerlingen kunt bereiken en hen kunt begeleiden en versterken in hun leerproces.

Wees je ervan bewust dat de alternatieve route van dit boek geen rimpelloze, relaxte *route du soleil* zal worden. Als school en als leraar bouwen aan een taalbeleid dat oog heeft voor meertaligheid en dat meertalige leerlingen reële kansen biedt om hun thuistalen in te zetten in het leerproces, dat is vaak een bijzonder langdurig proces – en er is geen *one size fits all*-oplossing die altijd werkt. Gent, de stad waar ik zelf met scholen en leraren werk, vervult binnen Vlaanderen een belangrijke pioniersrol als het gaat om openheid creëren voor de thuistalen van leerlingen, en nog steeds blijft het voor Gentse scholen elke dag opnieuw experimenteren en bijsturen, evalueren en reflecteren, zoeken, botsen, schuren en wrijven. Maar zoals je ongetwijfeld wel weet: zonder wrijving geen glans.

GENT EN MEERTALIGHEID: EEN PIONIER EN EEN ‘SAMEN’-VERHAAL

Dit boek schrijf ik op persoonlijke titel – en daarom is het vanuit een ‘ik’-perspectief geschreven – maar ik wil al vanaf deze eerste pagina’s zeer nadrukkelijk stellen dat meertaligheid in het Gentse onderwijsveld altijd al een *wij*- en een *samen*-verhaal is geweest. Dat is niet alleen vandaag zo, dankzij mijn fijne collega’s met bakken expertise, maar dat was ook al zo sinds mijn eerste dag bij Onderwijscentrum Gent. Toen ik er in 2016 begon, had ik het geluk om te mogen samenwerken met Ayşe İşçi, een echte pionier als het gaat om de inzet van thuis-talen op school en in de klas en om het versterken van leraren, scholen en gezinnen rond meertaligheid. Haar stem zit onvermijdelijk ook in dit boek, haar werk was de inspiratie voor veel van de voorbeelden die je tegenkomt, en haar enthousiasme blijft aanwezig in alles wat we met Gentse scholen rond meertaligheid ondernemen. Dat Gent een echte voortrekkersrol vervult rond meertaligheid in het Vlaamse onderwijs, is te danken aan mensen zoals Ayşe, die al jaren aan de kar trekken om meertalige leerlingen gelijkwaardige kansen te geven en ervoor te zorgen dat ze op school helemaal zichzelf kunnen en mogen zijn.

2. Hoe lees en gebruik je dit boek?

DOEL EN DOELGROEP

De titel van het boek spreekt wellicht voor zich: door je mee te nemen langs een reeks van veertig veelgestelde vragen rond meertaligheid in de klas en op school, wil ik je graag inzichten meegeven uit zowel wetenschappelijk onderzoek, beleid als de school- en klaspraktijk. Mijn doelstelling is daarbij niet zozeer om te zeggen hoe je het precies moet aanpakken, wel om je inspiratie te bieden, tot reflectie aan te zetten en de vertaalslag te maken naar jouw school- en klaspraktijk. Dit boek is bewust geschreven voor jou als onderwijsprofessional – of je nu leraar, zorgcoördinator, directeur of pedagogisch begeleider bent – en mikt op alle onderwijsniveaus: van kleuter-, lager en secundair onderwijs tot hoger en volwassenenonderwijs. Als ik het over ‘leerlingen’ heb, mag je er dus gerust ook altijd ‘studenten’ of ‘cursisten’ bij denken, als jij aan die doelgroepen lesgeeft.

De keuze om alle onderwijsniveaus te willen beslaan is ambitieus, dat geef ik toe, maar ik geloof echt dat je veel kunt leren van hoe je collega's op andere onderwijsniveaus het aanpakken – meer dan je op het eerste gezicht zou denken. Misschien denk je als leraar wiskunde in het secundair onderwijs of als NT2-docent weinig boodschap te hebben aan een kaderstuk over pakweg meertalige prentenboeken, maar je zou versteld staan van de manieren waarop je met de inhoud van zo'n stukje toch aan de slag kunt in jouw klas. Probeer dit boek dus met een open blik te lezen en na te denken over de vraag: hoe kan ik hiermee ook iets doen op *mijn* school, in *mijn* klas, met *mijn* leerlingen?

VEERTIG VEELGESTELDE VRAGEN...

De afgelopen jaren ben ik met tal van scholen en leraren in gesprek gegaan over meertaligheid in de klas. Daarbij komen telkens dezelfde vragen naar boven: wat zegt wetenschappelijk onderzoek eigenlijk over meertaligheid? Hoe verloopt de taalontwikkeling van meertalige kinderen? Wanneer moet ik me zorgen maken? Wat doe ik met evaluatie? Hoe ga ik in gesprek met meertalige ouders? Voor dit boek heb ik veertig van die vragen geselecteerd. Je krijgt op elke vraag een antwoord dat gebaseerd is op onderzoek, getoetst is aan de praktijk en dat jou als onderwijsprofessional ook echt vooruit kan helpen.

Je kan daarbij volledig zelf kiezen hoe je met dit boek aan de slag gaat. Misschien ben je iemand die het liefst bij vraag 1 begint en lineair alles doorleest tot en met het

antwoord op vraag 40, maar het zou ook kunnen dat je liever door dit boek bladert, bepaalde vragen minder relevant vindt en er liever specifieke vragen uitpikt. Ook dat kan uiteraard: je kan een bepaald stuk perfect lezen zonder dat je de antwoorden op eerdere vragen per se gelezen moet hebben. Dat betekent noodgedwongen wel dat bepaalde concepten meermaals aan bod komen in het boek, als ze relevant zijn bij het antwoord op meerdere vragen. Maar zoals elke leraar weet: herhaling is een belangrijk didactisch principe.

... IN VIER DELEN

Om nog meer structuur te bieden bij de lectuur van dit boek, zijn de veertig vragen gebundeld in vier grote onderdelen. In *deel 1* kijk ik naar meertaligheid in de brede zin, met focus op een aantal beelden en ideeën die daaromheen leven. Hoe kun je ‘meertaligheid’ definiëren? Wat zijn de voor- en nadelen van meertalig zijn en opgroeien? Wat zegt onderzoek daar precies over, en waarom roept het thema meertaligheid bij ons zoveel discussie en emotie op?

Deel 2 gaat dieper in op de taalontwikkeling van kinderen die meertalig opgroeien. Om als leraar met meertalige kinderen aan de slag te kunnen gaan, is het immers van belang om inzicht te hebben in hoe (meertalige) taalontwikkeling verloopt: welke fasen zijn er, hoe snel verloopt die ontwikkeling, en welke factoren hebben een invloed op hoe vlot de taalontwikkeling verloopt? Wanneer moet je je zorgen maken als leraar (en wanneer niet), en op welk moment roep je de hulp van andere professionals in? Dat zijn vragen waarop je in dit tweede deel een antwoord krijgt.

In *deel 3*, het meest uitgebreide deel van het boek, trek ik samen met jou de klasvloer op. Hoe kun jij met meertaligheid en de thuistalen van je leerlingen concreet aan de slag in de klas? Welke concepten zijn daarbij nuttig? Ik bespreek kaders zoals talensensibilisering, functioneel meertalig leren en taalontwikkellend lesgeven, en maak korte metten met een aantal mythes die nog steeds leven. Zo kun je uitspraken als ‘Je kan als leraar toch niet alle talen van je leerlingen spreken’ of ‘Als leerlingen niet sterk genoeg zijn in de thuistaal, kun je daar toch niets mee aanvangen’ na het lezen van dit boek moeiteloos doorprikken. Uiteraard besteed ik ook aandacht aan de kansen die technologie en artificiële intelligentie (AI) bieden, en bespreek ik hoe je meertaligheid niet alleen in je lessen, maar ook in je evaluatiepraktijk een plek kunt geven.

Ten slotte komt *deel 4*, dat misschien wel het hart van dit boek vormt. Daarin kom je immers te weten hoe je meertaligheid een plek kunt geven in je taalbeleid op school. Taalbeleid is dé motor voor krachtig taalonderwijs, dus ik twijfelde tijdens het schrijven van dit boek even of dit deel niet aan het begin moest komen, in plaats van

op het eind zoals nu. Maar in mijn werk met Gentse scholen heb ik de afgelopen jaren keer op keer gemerkt dat de echte verandering bijna altijd van op de klasvloer komt – van bij jou dus, de leerkracht in de klas. Als ik jou dus kan stimuleren en inspireren om (meer) met meertaligheid aan de slag te gaan in de klas, en voldoende collega's dat samen met jou doen, dan kan dat van onderuit een rijke voedingsbodem bieden voor het taalbeleid op schoolniveau. Door dat te combineren met voldoende ondersteuning vanuit de directie, een sterk beleidsteam en een goede samenwerking met ouders, leerlingen en partners, heb je alle ingrediënten in huis om te bouwen aan een krachtig en effectief taalbeleid dat ook echt het verschil kan maken voor je leerlingen.

MEERTALIGHEID IS GEEN IDEOLOGIE

Mijn moeder, een *no-nonsense* West-Vlaamse boerin zoals ze die tegenwoordig niet meer maken, zou zeggen: tijd om te stoppen met *zeveren* en er gewoon aan beginnen. Maar voor ik dat doe, wil ik je nog even nadrukkelijk bedanken dat je dit boek aan het lezen bent. Meertaligheid in de klas en op school is in Vlaanderen door de jaren heen immers bijzonder beladen en gepolariseerd geraakt, zowel in de politiek als in de media. Het lijkt steeds meer alsof het ene het andere uitsluit, alsof je door echt oog te hebben voor de thuistaal van je leerlingen en er plek voor te maken in de klas meteen hun ontwikkeling in het Nederlands de nek zou omwringen. Dat is absoluut niet zo: als je het goed aanpakt, is meertaligheid in de klas een *en-en*-verhaal, waar alle leerlingen – ook zij die opgroeien in het Nederlands – baat bij kunnen hebben.

Met die meertaligheid van je leerlingen aan de slag gaan, is daarom ook geen ideologie: het is juist *common sense*. Je benut het volle potentieel van je leerlingen, zowel op talig vlak als wat betreft de voorkennis en de ervaringen die ze hebben, om daarop verder te bouwen. Dat is oneindig veel waardevoller en steviger dan alleen maar dat vaak in het begin nog wankel fundamenteel in het Nederlands benutten, en het zal hun vaardigheden in het Nederlands op lange termijn ook weten te versterken. Investeer dus in je meertalige leerlingen, met hoge verwachtingen én een hoge graad van ondersteuning, en je zal zien dat je onderwijsaanpak rendeert voor alle leerlingen in je klas.

DEEL 1

Over meertaligheid als realiteit, troef, kracht en uitdaging

3. Meertaligheid, wat betekent dat eigenlijk precies?

Voor ik het in dit boek heb over hoe meertaligheid een plek kan krijgen bij jou op school en in de klas, moet ik het even hebben over wat dat eigenlijk precies betekent, ‘meertaligheid’. Die term is immers minder eenduidig dan je op het eerste gezicht zou denken: in het wetenschappelijk onderzoek van de afgelopen jaren kom je ongeveer evenveel definities tegen als er onderzoekers zijn. Kijk maar even mee naar deze tien definities, afkomstig van onderzoekers naar taal en meertaligheid¹. Welke spreekt je het meest aan, en waarom? Hoe zou jij meertaligheid zelf definiëren?

1. *“**Meertaligheid** is het vermogen van de mens om meerdere taalvariëteiten te beheersen en de wil om zich met die variatie te onderscheiden.”*
2. *“Twee- of **meertalige sprekers** zijn sprekers die in hun dagelijks leven meer dan één taal zinvol en vloeiend gebruiken in de daarvoor geëigende omstandigheden.”*
3. *“Een persoon is twee- of **meertalig** als die persoon het moedertaalniveau heeft in twee of meerdere talen.”*
4. *“Mensen zijn twee- of **meertalig** als ze regelmatig blootgesteld worden aan twee of meer talen vanuit de media of vanuit de omgeving. Het beheersingsniveau is niet van belang.”*

5. *“Iemand die gedurende een bepaalde fase in zijn of haar ontwikkeling een substantieel deel van de tijd blootgesteld is aan twee of meer talen is **meertalig**.”*
6. *“Mensen zijn twee- of **meertalig** als ze kunnen spreken in meer dan één taal.”*
7. *“Mensen zijn **meertalig** als ze de competentie hebben om meer dan één taal te begrijpen en te produceren, of als ze meerdere talen regelmatig gebruiken.”*
8. *“Iedereen is **meertalig**, want iedereen komt in diverse contexten terecht en heeft daarin verschillende talen of taalvariëteiten nodig om zich te kunnen uitdrukken.”*
9. *“Mensen zijn twee- of **meertalig** als ze kunnen functioneren in twee of meerdere talen, in overeenstemming met de sociaal-culturele vereisten van een gemeenschap op het niveau van een moedertaalspreker.”*
10. *“Om twee- of **meertalig** te zijn, moeten mensen in de andere talen dan de moedertaal een minimale vaardigheid hebben in ten minste een van de vier talige vaardigheden (luisteren, spreken, lezen of schrijven).”*

Wat je in de citaten ongetwijfeld meteen opviel, is dat de invalshoek telkens nét een beetje anders is. Soms focust een definitie op de mate waarin je twee of meerdere talen beheerst (*op welk niveau kun je meerdere talen gebruiken?*), soms op de context waarin je die talen hebt geleerd (*ben je als kind met meerdere talen opgegroeid?*), en soms dan weer op de context waarin je die talen inzet (*wanneer gebruik je die talen precies?*).

De Finse taalkundige en pedagoge Tove Skutnabb-Kangas, die haar carrière heeft gewijd aan onderzoek naar talige discriminatie in het onderwijs, stelde zich in haar werk onder meer de vraag hoe je een ‘moedertaal’ precies kunt definiëren. Voor haar zijn er vier criteria die daarbij een rol (kunnen) spelen².

- ∞ **Origine:** de moedertaal = de taal (talen) die je als eerste geleerd hebt
- ∞ **Functie:** de moedertaal = de taal (talen) die je het meest gebruikt
- ∞ **Competentie:** de moedertaal = de taal (talen) die je het beste kent
- ∞ **Identificatie:** de moedertaal = de taal (talen) waar je jezelf mee identificeert (*intern*) of waar anderen je mee identificeren (*extern*)

Neem je al die definities van meertaligheid van daarnet er even bij en leg je ze naast Skutnabb-Kangas’ vier criteria, dan valt je ongetwijfeld op dat elke definitie een of meerdere van die criteria sterk benadrukt, maar andere juist onvermeld laat³. In de

vijfde definitie van hierboven ligt de nadruk bijvoorbeeld op ‘origine’, want of je meertalig bent wordt erin afgemeten aan de manier waarop je op jonge leeftijd blootgesteld bent aan meerdere talen. In definities 2, 8 en 9 staat ‘functie’ dan weer centraal, want daarin bepaalt het gebruik van meerdere talen hoe meertalig je bent. De meeste definities focussen echter vooral op ‘competentie’: of je verschillende talen goed kunt spreken en erin kunt communiceren, dat is het onderscheidende kenmerk om meertalig te zijn.

NAAR EEN EIGEN DEFINITIE VAN MEERTALIGHEID

Als je echter een alomvattende definitie van meertaligheid wilt, dan heb je eigenlijk al die elementen nodig. Meertaligheid gaat immers over al die verschillende zaken: de talen die je leert, de talen die je gebruikt, de talen waar je je competent in voelt én de talen waar je je mee identificeert. Dat merk je ook in dit boek: in de verschillende vragen en antwoorden komen de vier aspecten van Skutnabb-Kangas voortdurend terug. Wanneer we het over meertalige taalontwikkeling hebben, staat het ‘origine’-element van meertaligheid voorop, terwijl de stukken over hoe je meertaligheid zichtbaar kunt maken op school vooral over ‘identificatie’ gaan, en concepten als functioneel meertalig leren vooral vanuit ‘functie’ en ‘competentie’ naar meertaligheid kijken.

Het is daarom van belang om als leraar en als schoolteam goed na te denken over de vraag: hoe zie ik of hoe zien wij meertaligheid? De definities van hierboven kunnen daarbij de basis zijn voor een oefening met het hele team⁴: laat alle leraren kijken naar de verschillende definities en laat hen een top drie maken van de uitspraken die passen bij hoe ze denken over meertaligheid. Leg de uitkomsten naast elkaar en bespreek ze als team, om dan op teamniveau een gezamenlijke top drie samen te stellen. Formuleer op basis daarvan een eigen definitie van hoe jullie als schoolteam naar meertaligheid kijken – met die ‘teamdefinitie’ kunnen jullie dan verder aan de slag om te werken aan een school- en klasaankpak die de thuistalen van leerlingen op een positieve en inclusieve manier aan bod laat komen.

NOG ENKELE TERMEN DIE JE IN DIT BOEK ZAL TEGENKOMEN

Naast ‘meertaligheid’ zijn er nog verschillende andere begrippen die worden gebruikt om het te hebben over de variatie aan talen die in onze samenleving (en dus ook in onze klassen) aanwezig is. Omdat je die termen ook her en der in dit boek zal tegenkomen, vind ik het belangrijk om ze hier al even toe te lichten. Net als bij het begrip ‘meertaligheid’ zelf is de definitie vaak niet eenduidig, en vaak worden begrippen ook – al dan niet terecht – als synoniemen van elkaar gebruikt. De toelichting hier-

onder is in elk geval de manier waarop ik de begrippen in dit boek hanteer, en het kan je hopelijk een houvast geven om er binnen de context van je klas, je school en je taalbeleid gebruik van te maken.

Moedertaal: de taal die je van je moeder (of in het algemeen je ouders) hebt meegereggen, en die je doorgaans zonder formeel taalonderwijs verwerft. Je kan in dat opzicht ook meerdere moedertalen hebben, als je in meerdere talen werd/wordt opgevoed. Sommigen pleiten ervoor om het begrip ‘moedertaal’ niet te gebruiken, omdat de rol van de vader in de taalontwikkeling van kinderen daardoor enigszins ondergesneeuwd kan geraken. In dit boek zal ik daarom ook soms een term als ‘eerste taal’ of ‘eerste talen’ gebruiken, maar omdat ‘moedertaal’ een zeer ingeburgerd begrip is, dat vaak in studies en publicaties over meertaligheid voorkomt, zal je ook dat woord nog geregeld tegenkomen.

Thuis taal: de taal die je thuis gebruikt om met andere leden van het gezin of vrienden te praten over alledaagse dingen. Vaak gaat het niet om één taal (of taalvariëteit), maar om meerdere talen, die in specifieke situaties en/of met specifieke personen gebruikt worden, maar die ook door elkaar kunnen voorkomen.

Schooltaal: de taal die op school wordt gebruikt, en die doorgaans gekenmerkt wordt door specifieke terminologie en een schrijftaliger register. Daarbij zit er nog een verschil tussen algemene schooltaalwoorden (instructietaal, zoals ‘omschrijven’ of ‘toelichten’) en specifieke vaktaalwoorden (zoals ‘emulsie’, ‘bissectrice’ of ‘hulpwerkwoord’).

Talige diversiteit/taaldiversiteit: vaak wordt dit begrip gebruikt als een synoniem voor ‘meertaligheid’, maar hoewel de twee dicht bij elkaar aansluiten, betekenen ze niet (per se) helemaal hetzelfde. Bij ‘meertaligheid’ gaat het om verschillende talen en taalvariëteiten, maar ‘talige diversiteit’ omvat bovendien ook alle taalregisters, genres en stijlen die je kunt gebruiken om jezelf uit te drukken, zoals straattaal of formele taal.

Translanguaging: hier circuleren – net als bij ‘meertaligheid’ – veel uiteenlopende definities van, maar in de kern gaat het altijd over het actief bewegen tussen verschillende talen⁵. Iedere spreker gebruikt, op een unieke en vaak complexe manier, de verschillende mogelijkheden die er binnen diens talige repertoire zijn. Als het gaat om hoe je daar specifiek op school gebruik van kunt maken, spreekt men vaak van

‘pedagogische translanguaging’. Ook dat kan meerdere specifieke invullingen krijgen. Voor mij gaat het erom dat je leerlingen dan diverse talen, stijlen en taalregisters door elkaar laat gebruiken in de klas, en dat je hen als leraar ondersteunt in hoe ze hun volledige taalrepertoire – alle talen die ze kennen – kunnen inzetten als een hulpmiddel bij het leren. Als je de term zo invult, ligt dat vrij dicht bij het in Vlaanderen frequenter gebruikte ‘functioneel meertalig leren’.

Functioneel meertalig leren: een concept dat werd ontwikkeld en uitgewerkt door het Steunpunt Diversiteit en Leren (Universiteit Gent), waarbij de meertalige repertoires van kinderen en jongeren benut worden ‘om de kansen tot het ontsluiten van kennis te vergroten. Men kan de eigen talen en taalvariëteiten van de leerlingen beschouwen als een didactisch kapitaal dat expliciet wordt aangesproken om hun onderwijs- en ontwikkelingskansen te verhogen. Hierbij kan de eerste taal een steiger vormen die ondersteuning biedt bij het leren van een tweede taal maar ook bij het veroveren van nieuwe leerinhouden’⁶. Vraag 20 gaat dieper in op wat functioneel meertalig leren precies inhoudt.